

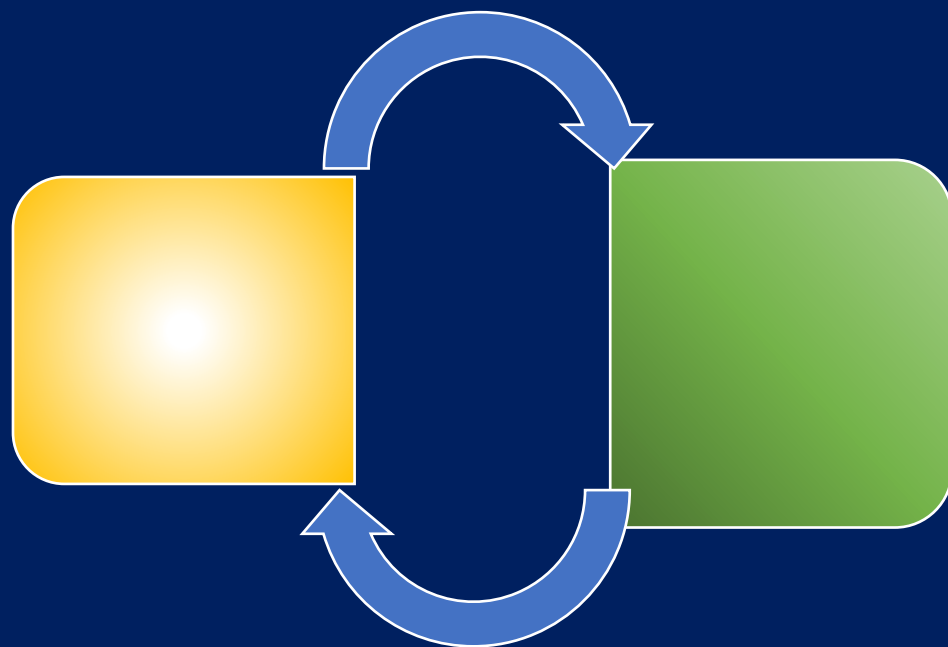
ŚWIADOMY OBYWATEL W CYFROWYM ŚWIECIE - JAK ROZPOZNAĆ DEZINFORMACJĘ?”

Zadanie współfinansowane jest ze środków Ministra Edukacji w ramach programu „Młodzi obywatele” na 2025 rok.

DEZINFORMACJA

PROCES KOMUNIKOWANIA SIĘ

Komunikowanie się

to wzajemne przekazywanie informacji, umiejętności, pojęć, idei, uczuć, itp. za pomocą symboli tworzonych przez słowa, dźwięki, obrazy czy dotyk.

INFORMACJA TO

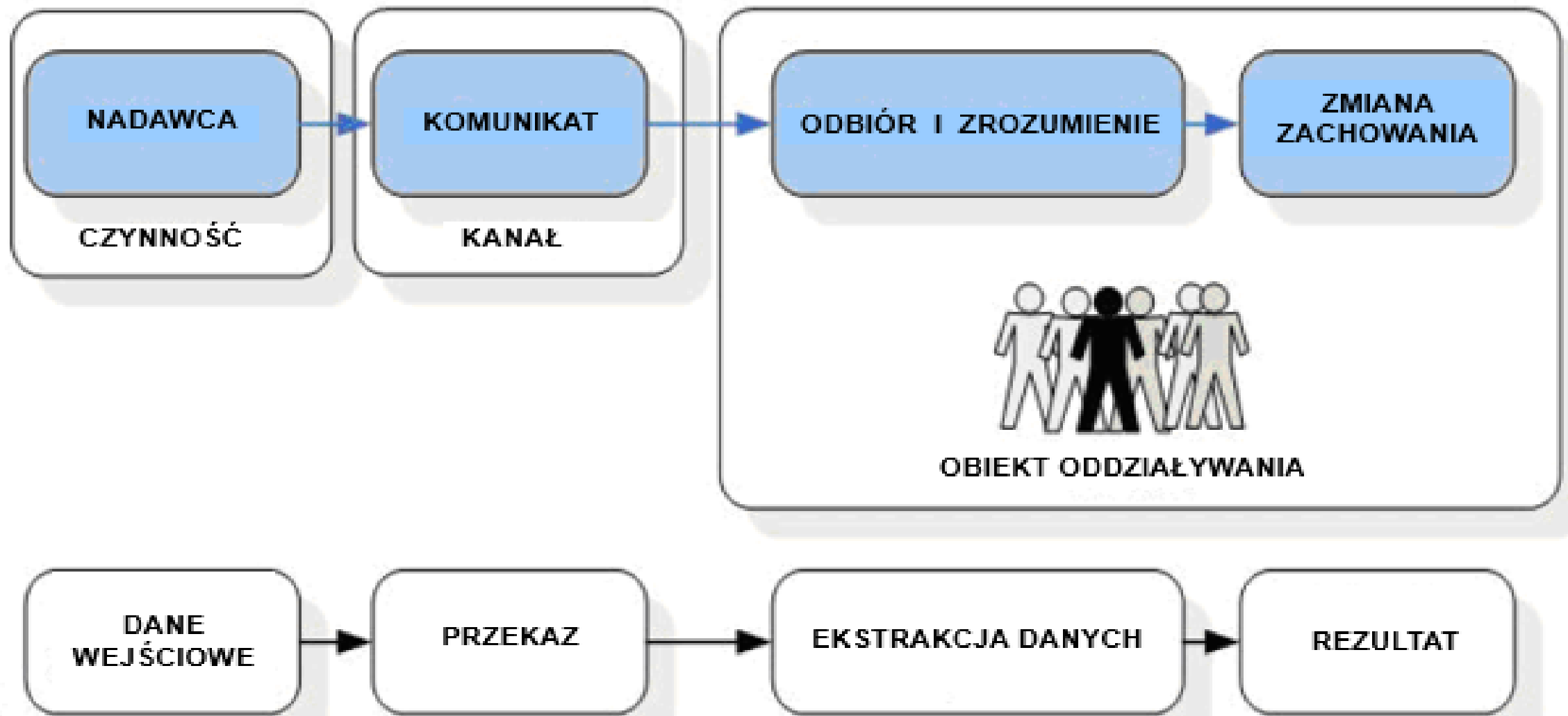
wiadomość, dane lub fakty, które niosą ze sobą znaczenie i wartość poznawczą, praktyczną lub emocjonalną.

Może to być cokolwiek, co pozwala zrozumieć otaczającą rzeczywistość, podjąć decyzję lub rozwiązać problem.

W potocznym rozumieniu, informacja to po prostu wiadomość, przekaz, który może być ustny, pisemny lub w innej formie.

MODEL WYWIERANIA WPLYWU DEZINFORMACYJNEGO

INFORMACJA A DEZINFORMACJA

INFORMACJA A DEZINFORMACJA - PORÓWNANIE

ŹRÓDŁO I INTENCJA

- Informacja: dąży do przedstawienia faktów w sposób rzetelny i oparty na dowodach.
- Dezinformacja: jest celowo zniekształcona lub fałszywa, tworzona w celu wprowadzenia odbiorcy w błąd, manipulacji emocjami lub osiągnięcia korzyści (np. politycznych, finansowych, propagandowych)

PROCES POWSTAWANIA

- Informacja bazuje na wiarygodnych źródłach, weryfikacji i metodach kontroli jakości.
- Dezinformacja często wykorzystuje elementy prawdziwych informacji, ale wyrywa je z kontekstu, przeinacza lub łączy z fałszem, by wydawały się wiarygodne.

ODDZIAŁYWANIE NA ODBIORCĘ

- Informacja umożliwia podejmowanie świadomych decyzji i budowanie wiedzy.
- Dezinformacja podważa zaufanie do faktów, rodzi chaos poznawczy i może prowadzić do błędnych decyzji.

OBIEG I TRANSFORMACJA

- Informacja może stać się dezinformacją, jeśli zostanie zmanipulowana w trakcie dalszego przekazu.
- Dezinformacja natomiast często „podszywa się” pod informację, by wyglądać wiarygodnie i łatwiej się rozprzestrzeniać.

WZAJEMNA ZALEŻNOŚĆ

- Im więcej jest rzetelnej informacji, tym trudniej działa dezinformacja – ale też nadmiar informacji może ułatwiać manipulację (tzw. szum informacyjny).
- Dezinformacja istnieje tylko w odniesieniu do informacji – bez niej nie miałaby punktu odniesienia.

Czym

jest dezinformacja i jakie są jej cele, rodzaje i cechy?

Jak

działa dezinformacja?

Jakie

są przykłady dezinformacji?

Jak

reagować na dezinformację?

DEZINFORMACJA TO:

- fałszywa, kłamliwa, myląca informacja;
- wprowadzenie w błąd przez podanie fałszywych informacji;
 - sytuacja, w której brakuje informacji rzetelnych;
 - działanie w zakresie wywierania wpływu;
 - manipulowanie informacjami...

**HISTORYCZNE ASPEKTY DEZINFORMACJI
– WYBFRANE PRZYKŁADY**

**Czasy Biblijne
Historia Adama i Ewy**

**Starożytna
Grecja
Wyrocznia
Delficka**

Szyfrowanie

Prometeusz

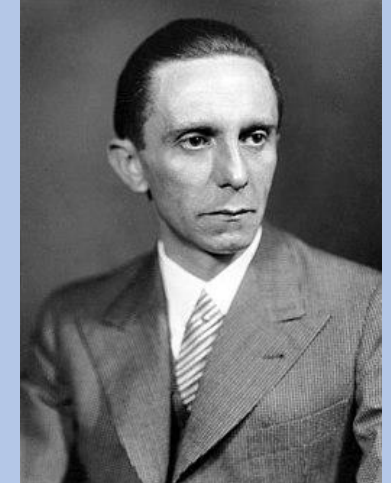
Mity Greckie

Koń Trojański

**Sun Tsu – trzynaście
złotych zasad**

**Paul Joseph Goebbels
Kłamstwo powtarzane
wielokrotnie staje się
prawdą**

DEZINFORMACJA

Fałszywa
informacja

Zakłamana
informacja

Myląca
informacja

Nieprawdziwa
informacja

Działanie
wywierające
wpływ

Wprowadzenie
w błąd

Zakłamanie
rzeczywistości

Celowe
działanie

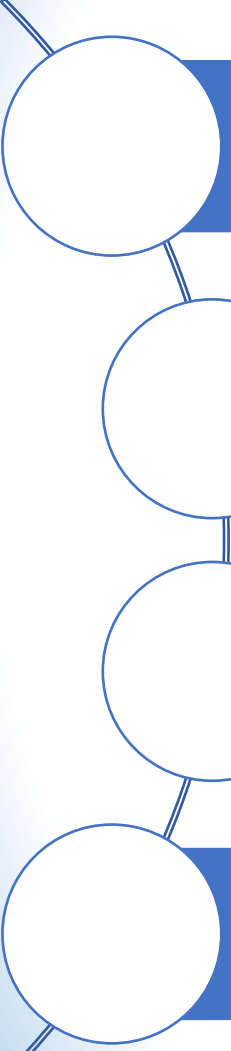
Manipulacja
informacjami

Manipulacja
obrazem
lub video

Manipulacja
językiem

Manipulacja
emocjami

CELE DEZINFORMACJI

WYWOŁANIE PANIKI I STRACHU

POLARYZACJA SPOŁECZNA

OSŁABIENIE WIARYGODNOŚCI INSTYTUCJI
PUBLICZNYCH

???

KIEDY MOŻEMY MÓWIĆ O DEZINFORMACJI ???

O dezinformacji możemy mówić wówczas, gdy rozpowszechniane informacje:

są całkowicie lub częściowo fałszywe,
zmanipulowane lub wprowadzające w błąd;

dotyczą kwestii ważnej z punktu widzenia
interesu publicznego;

mają wywołać niepewność lub wrogość,
doprowadzić do polaryzacji albo zakłócenia
procesów demokratycznych;

są rozpowszechniane lub wzmacniane za
pomocą zautomatyzowanych i agresywnych
technik, takich jak boty społeczne, sztuczna
inteligencja (AI), mikrotargeting lub
trollowanie.

CECHY CHARAKTERYSTYCZNE DLA DEZINFORMACJI

CELOWOŚĆ

- Celowo tworzona i rozpowszechniana w celu osiągnięcia określonych korzyści (np. politycznych, ekonomicznych, itp.).

FAŁSZYWOŚĆ LUB MANIPULACJA

- Jej treści są całkowicie fałszywe lub zmanipulowane, aby wprowadzić w błąd.

WYKORZYSTYWANIE EMOCJI

- Często gra na emocjach, takich jak: strach, złość, niepewność, aby zmusić odbiorców do reakcji.

POLARYZACJA SPOŁECZNA

- Może wzmacniać istniejące podziały i antagonizmy w społeczeństwie prowadząc tym samym do konfliktów.

OSŁABIANIE ZAUFANIA

- Może podważać zaufanie do instytucji, nauki, mediów i innych ważnych podmiotów czy osób.

DESTABILIZACJA

- Może przyczyniać się do destabilizacji państwa i chaosu.

SZKODLIWY WPŁYW

- Może wywierać szkodliwy wpływ na zdrowie, zachowanie, poglądy, edukację - naukę, rozwój człowieka.

RODZAJE DEZINFORMACJI

DEZINFORMACJA

- celowe tworzenie i rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd treści w celu oszukania odbiorców, wpływania na postawy społeczne lub uzyskania określonych korzyści.

MISINFORMACJA

- nieintencjonalne rozpowszechnianie fałszywych informacji. Mogą powstawać w wyniku błędu lub braku rzetelności. Tego typu materiały są udostępniane bez świadomości ani intencji wywarcia szkodliwego wpływu.

MALINFORMACJA

- treści prawdziwe, ale wykorzystywane w sposób szkodliwy lub złośliwy, w celu wyrządzenia krzywdy. Przykładem takich treści są informacje dotyczące wstydlivych chorób, problemów osobistych lub prywatnych wiadomości osób publicznych.

PRZYKŁADY WYTĘPOWANIA DEZINFORMACJI

POSTY W MEDIACH SPOŁECZNOŚCIOWYCH

- fałszywe informacje, że elektrownie wiatrowe wpływają na kolor mleka krowiego.

ARTYKUŁY

- manipulacyjne treści podważające zmianę klimatu.

KOMENTARZE

- np.. Komentarze znajdujące się pod artykułami naukowymi, które wprowadzają w błąd.

FILMY I NAGRANIA AUDIO

- fałszywe nagrania przedstawiające nieprawdziwe wydarzenia, np. niektóre nagrania/filmy stworzone przy pomocy AI

STRONY INTERNETOWE

- fałszywe strony www (podszywające się pod prawdziwe media), gdzie publikuje się nieprawdziwe artykuły, np. o pożarach aut elektrycznych.

DEZINFORMACJA W UJĘCIU WOJSKOWYM

Dezinformacja wojskowa :

- celowe rozpowszechnianie fałszywych lub wprowadzających w błąd informacji w celu osiągnięcia przewagi strategicznej lub taktycznej. Jest integralną częścią współczesnej wojny informacyjnej i stanowi jedno z kluczowych narzędzi walki psychologicznej oraz operacji informacyjnych.
- znana również jako MILDEC (Military Deception), polega na wprowadzaniu przeciwnika w błąd co do rzeczywistych zamiarów, sił, środków czy planów operacyjnych. Jej celem jest zmylenie wroga, zmuszenie go do błędnych decyzji lub opóźnienie jego reakcji, co umożliwia osiągnięcie przewagi na polu walki .

Dezinformacja a wojna kognitywna

Współczesne konflikty zbrojne coraz częściej obejmują tzw. wojnę kognitywną, której celem jest wpływanie na percepcję, myślenie i decyzje jednostek oraz społeczeństw. Dezinformacja stanowi kluczowy element tej strategii, manipulując informacjami w celu osiągnięcia zamierzonych efektów psychologicznych i politycznych

TRZYNAŚCIE ŻŁOTYCH ZASAD SUN TSU

1. Dyskredytujcie wszystko co dobre w kraju przeciwnika.
2. Wciągajcie przedstawicieli warstw rządzących przeciwnika w przestępcze przedsięwzięcia.
3. Podrywajcie ich (nieprzyjaciół) dobre imię. I w odpowiednim momencie rzućcie ich na pastwę pogardy rodaków.
4. Korzystajcie ze współpracy istot najpodlejszych I najbardziej odrażających.
5. Dezorganizujcie wszelkimi sposobami działalność rządu przeciwnika.
6. Zasiewajcie waśnię i niezgodę między obywatelami wrogiego kraju.
7. Buntujcie młodych przeciwko starym.
8. Ośmieszajcie tradycje waszych przeciwników.
9. Wszelkimi siłami wprowadzajcie zamieszanie na zapleczu, w zaopatrzeniu i wśród wojsk wroga.
10. Osłabiajcie wolę walki nieprzyjacielskich żołnierzy za pomocą zmysłowych piosenek I muzyki.
11. Podeślijcie im (nieprzyjaciołom) nierządnice, żeby dokończyły dzieła zniszczenia.
12. Nie szczędźcie obietnic i podarunków, żeby zdobyć wiadomości. Nie żałujcie pieniędzy, bo pieniądź w ten sposób wydany zwróci się stu krotnie.
13. Infiltrujcie wszędzie swoich szpiegów.

BŁĘDNE DECYZJE OPERACYJNE
I TAKTYCZNE PODEJMOWANE PRZEZ
DOWÓDZTWO PRZECIWNika

ZWIĘKSZENIE STRAT WŁASNYCH
LUB PRZECIWNika Z POWODU
NIEPRAWIDŁOWEGO ROZPOZNANIA
SYTUACJI

**SKUTKI
DEZINFORMACJI
WOJSKOWEJ**

PODWAŻENIE ZAUFANIA DO
INSTYTUCJI PAŃSTWOWYCH
I WOJSKOWYCH WŚRÓD LUDNOŚCI
CYWILNEJ

DEZINTEGRACJA SOJUSZY I KOALICJI
MIĘDZYNARODOWYCH POPRZECZ
WPROWADZENIE NIEPRAWDZIWYCH
INFORMACJI O DZIAŁANIACH
PARTNERÓW

KTO MOŻE ROZPOWSZECHNIAĆ FAŁSZYWE INFORMACJE ???

TROLLE

- konta publikujące prowokacyjne lub emocjonalnie nacechowane treści. Ich celem jest zwrócenie na siebie uwagi, sprowokowanie dyskusji albo ośmieszenie czy obrażenie innych użytkowników. Przykład: użytkownik na forum pisze obraźliwy komentarz pod artykułem, aby wywołać kłótnię i eskalować emocje.

BOTY

- konta działające automatycznie lub częściowo automatycznie. Najczęściej powielają te same zachowania: masowo lajkują, udostępniają lub komentują treści, wspierając w ten sposób określone narracje. Przykład: setki kont na Twitterze jednocześnie udostępniają ten sam hashtag polityczny, tworząc wrażenie, że temat jest bardzo popularny i ważny.

LIDERZY OPINII

- osoby o silnej pozycji i dużym wpływie na innych (np. popularni politycy, eksperci, influencerzy). Mogą kształtować poglądy użytkowników, świadomie lub nieświadomie rozpowszechniając określone informacje – także takie, które wprowadzają w błąd. Przykład: znany influencer na Twitterze publikuje komentarz do wydarzenia politycznego. Jego wpis udostępnia tysiące osób, co wpływa na postrzeganie sytuacji przez opinię publiczną.

ZWYKLI UŻYTKOWNICY

- to osoby, które często komentują i udostępniają treści bez sprawdzania ich źródła i wiarygodności. Ich aktywność wzmacnia zasięg zarówno rzetelnych informacji, jak i dezinformacji. Przykład: użytkownik Facebooka widzi sensacyjny nagłówek i od razu go udostępnia, nie sprawdzając, czy treść pochodzi z wiarygodnego portalu.

MEDIA I DZIENNIKARZE

- stanowią szczególną grupę liderów opinii. Ich przekaz ma szeroki zasięg i wysoki autorytet, dlatego to, co opublikują, bardzo szybko wpływa na dyskusję publiczną. Jednocześnie, jeśli popełnią błąd, nieprawdziwa informacja może rozprzestrzenić się wyjątkowo szybko. Przykład: ogólnokrajowa telewizja podaje informację z niesprawdzonego źródła – wiadomość zostaje błyskawicznie podchwycona przez portale internetowe i komentowana przez tysiące internautów.

ZASADY DEZINFORMACJI

CELOWOŚĆ

- Działania dezinformacyjne mają jasno określony cel, np. wpływ na opinię publiczną, destabilizacja przeciwnika

WIARYGODNOŚĆ

- Przekaz jest przekonujący, zgodny z oczekiwaniami odbiorców, możliwie autentyczny.

WŁAŚCIWE PRZYGOTOWANIE

- Dokładne planowanie i analiza materiałów, źródeł i potencjalnych reakcji.

SYNERGIA

- Działania dezinformacyjne współgrają z innymi środkami wpływu (propaganda, manipulacja mediami).

ELASTYCZNOŚĆ

- Możliwość dostosowania przekazu do zmieniającej się sytuacji i reakcji odbiorców

TERMINOWOŚĆ

- Publikacja informacji w odpowiednim czasie, aby osiągnąć maksymalny efekt.

BEZPIECZEŃSTWO/SKRYTOŚĆ

- Ukrywanie źródeł i sposobu działania, aby uniknąć wykrycia.

SCENTRALIZOWANE KIEROWANIE

- Dla spójności i efektywności działań występuje koordynacja działań z jednego ośrodka decyzyjnego.

DLACZEGO DEZINFORMACJA JEST PROBLEMEM ???

DEZINFORMACJA = POWAŻNE ZAGROŻENIE DLA SPOŁECZEŃSTWA I DEMOKRACJI	
POWODY	WYJAŚNIENIE
PODWAŻA ZAUFANIE MEDIÓW I INSTYTUCJI	Gdy dezinformacja jest szeroko rozpowszechniana, ludzie zaczynają tracić zaufanie do tradycyjnych mediów i instytucji, które są niezbędne do utrzymania zdrowej demokracji.
PODZIAŁ SPOŁECZEŃSTWA	Wielokrotne przypadki dezinformacji związane z polityką mogą prowadzić do podziałów społeczeństwa i wzrostu konfliktów.
WPŁYW NA ZDROWIE PUBLICZNE	W przypadku informacji związanych z medycyną lub zdrowiem publicznym dezinformacja może prowadzić do niebezpiecznych zachowań, takich jak odrzucenie szczepień czy przyjmowanie niebezpiecznych leków.
WPŁYW NA WYBORY I POLITYKĘ	Manipulacja opinią publiczną za pomocą dezinformacji może wpłynąć na wyniki wyborów oraz kształtować politykę.
STRATY EKONOMICZNE	Dezinformacja może prowadzić do strat ekonomicznych, gdy fałszywe informacje wpływają na decyzje inwestycyjne czy zakupowe.

JAK SIĘ BRONIĆ PRZED DEZINFORMACJĄ ?

PODSTAWOWE ZASADY

SPRAWDZAJ ŹRÓDŁA INFORMACJI

Rzetelne informacje pochodzą od sprawdzonych nadawców.
Zanim podzielisz się treścią, upewnij się, że pochodzi z wiarygodnego źródła, a nie z anonimowego profilu w mediach społecznościowych.

NIE UDOSTĘPNIJ NIESPRAWDZONYCH TREŚCI

Sensacyjny nagłówek czy szokująca grafika mogą przyciągać uwagę, ale ich udostępnianie zwiększa zasięg fałszywych informacji.
Zamiast tego, promuj sprawdzone źródła i wartościowe treści.

ZGŁASZAJ PODEJRZANE INFORMACJE

Jeśli zauważyć treści, które mogą być dezinformacją, zgłoś je do NASK.

JAK SIĘ BRONIĆ PRZED DEZINFORMACJĄ ? – 4 FILARY OBRONY

Filary obrony przed dezinformacją są poszczególnymi elementami systemu, jaki pozwala ustrzec się przed dezinformacją.

1. WERYFIKACJA ŹRÓDEŁ

sprawdzaj wiarygodność źródeł informacji

2. KRYTYCZNE MYŚLENIE

analizuj treści i nie ufaj bezkrytycznie wszystkim informacjom

3. EDUKACJA

ucz się rozpoznawać techniki manipulacji i dezinformacji

4. FACT-CHECKING

korzystaj z usług organizacji zajmujących się weryfikacją efektów

WERYFIKACJA TREŚCI (WPISÓW W INTERNECIE) WEDŁUG EKSPERTÓW NASK – ZASADA 5xZ

10 KROKÓW, BY CHRONIĆ SIEBIE I INNYCH PRZED DEZINFORMACJĄ - KROKI, KTÓRE POMOGĄ ROZPOZNAĆ DEZINFORMACJĘ, CHRONIĆ PRZED NIĄ I WZMACNIAĆ ODPORNOŚĆ DEMOKRACJI NA MANIPULACJĘ

1. ZACHOWAJ CZUJNOŚĆ

- uważaj na nagłówki, które mają budzić emocje kosztem faktów. Analizuj treści, które kryją się za sensacyjnymi nagłówkami. Przedkładaj fakty nad sensację;

2. NAUCZ SIĘ ROZSZYFROWYWAĆ DEZINFORMACJĘ

- Jednym z najlepszych sposobów sprawdzenia, czy masz do czynienia z dezinformacją, jest to, jakiego języka użyto. Uważaj na wiadomości i artykuły nacechowane emocjonalnie. Mogą być one częścią obcej ingerencji, która ma wpłynąć na opinię publiczną. Czytelnika można też zmylić zwodniczym językiem i niejednoznacznymi twierdzeniami. Wybieraj doniesienia, które są jasne, oparte na faktach i pozbawione emocji;

3. SPRAWDZAJ ŹRÓDŁO INFORMACJI

- stawiaj na wiadomości z wiarygodnych źródeł, które stosują przejrzyste praktyki, zwłaszcza teraz, kiedy grozi nam więcej ingerencji z zewnątrz i kampanii dezinformacyjnych uderzających w procesy demokratyczne

4. WERYFIKUJ FAKTY

- wykaż inicjatywę i weryfikuj prawdziwość doniesień prasowych, zanim podzielisz się nimi z innymi na platformach społecznościowych, które mogą być podatne na manipulację. Pomagaj rozpowszechniać artykuły sprawdzone przez lokalne organizacje, które zajmują się weryfikacją informacji;

5. SPRAWDZAJ INFORMACJE

- obecnie stosowane są bardzo wyrafinowane metody dezinformacji, dlatego porównuj wiadomości z kilku uznanych źródeł. W ten sposób unikniesz manipulacji i fałszywej narracji. Miej świadomość, że za dezinformacją stoją skoordynowane działania;

10 KROKÓW, BY CHRONIĆ SIEBIE I INNYCH PRZED DEZINFORMACJĄ - KROKI, KTÓRE POMOGĄ ROZPOZNAĆ DEZINFORMACJĘ, CHRONIĆ PRZED NIĄ I WZMACNIAĆ ODPORNOŚĆ DEMOKRACJI NA MANIPULACJĘ - CD

6. ZASTANÓW SIĘ ZANIM UDOSTĘPNISZ

- zawsze dobrze się zastanów, zanim udostępnisz jakiejkolwiek treści, zwłaszcza w mediach społecznościowych. Zaznajom się z treścią artykułu lub doniesienia, przeanalizuj szczegóły i oceń, czy pochodzi z wiarygodnego źródła;

7. ANALIZUJ OBRAZY I FILMY

- dezinformacja może też być rozpowszechniana za pomocą treści multimedialnych. Ostrożnie podchodź do treści wizualnych, które towarzyszą wiadomościom. Manipulacja obrazami i filmikami to powszechna praktyka w kampaniach dezinformacyjnych. Sprawdź autentyczność i kontekst materiałów multimedialnych;

8. POSZERZAJ SWOJĄ WIEDZĘ

- orientuj się na bieżąco, jakie strategie stosuje się w obcych ingerencjach i kampaniach dezinformacyjnych. Wiedza będzie orężem, które pomoże Ci zidentyfikować i zwalczać zwodnicze taktyki.

9. ZACHĘCAJ DO KRYTYCZNEGO MYŚLENIA

- wspieraj w swoim otoczeniu kulturę krytycznego myślenia i umiejętności korzystania z mediów. W ten sposób uodpornisz się na dezinformację. Promuj sceptyczne pochodzenie do informacji. Zachęcaj, by informacje sprawdzać w niezależnych źródłach. W ten sposób możesz zminimalizować wpływ manipulacji;

10. ZGŁASZAJ PODEJRZANE TREŚCI

- zgłaszaj przypadki dezinformacji i mowy nienawiści właściwym organom lub platformom.

KONSEKWENCJE DEZINFORMACJI

WZBUDZENIE STRACHU

dezinformacja może prowadzić do paniki społecznej

UTRATA ZAUFANIA DO INSTYTUCJI PUBLICZNYCH

podważanie wiarygodności źródeł naukowych, służb, administracji państwowej i mediów

POLARYZACJA SPOŁECZNA

tworzenie i pogłębianie podziałów społecznych

DESTABILIZACJA PAŃSTWA

osłabienie stabilności politycznej i społecznej kraju

SKŁONNOŚCI CZŁOWIEKA SPRZYJAJĄCE DEZINFORMACJI

POTWIERDZANIE WŁASNYCH PRZEKONAŃ (EFEKT POTWIERDZANIA, CONFIRMATION BIAS)

- Ludzie mają naturalną tendencję do szukania i pamiętania informacji, które potwierdzają ich wcześniejsze przekonania oraz ignorowania lub odrzucania danych sprzecznych;
- Efekt ten sprawia, że łatwiej uwierzymy w dezinformację zgodną z naszym światopoglądem.

EFEKT GRUPY (KONFORMIZM SPOŁECZNY)

- Skłonność do przyjmowania opinii dominujących w grupie, do której należymy – zwiększa podatność na dezinformację;
- Ludzie często akceptują nieprawdziwe informacje, jeśli są one popierane przez autorytety lub większość w ich kręgu społecznym.

HEURYSTYKI POZNAWCZE

- Heurystyka dostępności – oceniamy prawdopodobieństwo zdarzeń na podstawie łatwości, z jaką przychodzą nam na myśl przykłady. Fake newsy, które są wyraziste lub emocjonujące, łatwiej zapamiętujemy i uznajemy za prawdziwe;
- Heurystyka reprezentatywności – skłonność do przypisywania informacji cech typowych dla znanych schematów, np. jeśli informacja brzmi „logicznie” lub pasuje do stereotypu, uznajemy ją za prawdziwą.

SKŁONNOŚCI CZŁOWIEKA SPRZYJAJĄCE DEZINFORMACJI

EFEKT EMOCJI I STRACHU

- Emocjonalne treści (szczególnie wywołujące strach, złość lub obrzydzenie) są przetwarzane mniej krytycznie, co zwiększa podatność na dezinformację;
- Badania pokazują, że informacje wywołujące silne emocje są częściej udostępniane w mediach społecznościowych, niezależnie od prawdziwości.

EFEKT POWTARZANIA (ILLUSORY TRUTH EFFECT)

- Informacja powtarzana wielokrotnie, nawet jeśli początkowo była uznana za wątpliwą, staje się bardziej „wiarygodna” w percepcji człowieka;
- Media społecznościowe i reklamy wykorzystują ten efekt do wzmacniania dezinformacji.

NADMIERNE ZAUFANIE DO AUTORYTETÓW

- Ludzie mają skłonność do akceptowania informacji od osób uznawanych za ekspertów lub autorytety, nawet jeśli brak jest krytycznej weryfikacji faktów;
- To może prowadzić do łatwego rozprzestrzeniania nieprawdziwych danych w sferze medycznej, politycznej czy naukowej.

SKŁONNOŚCI CZŁOWIEKA SPRZYJAJĄCE DEZINFORMACJI

EFEKT POZNAWCZY „LAZY THINKING” (LENIWE MYŚLENIE)

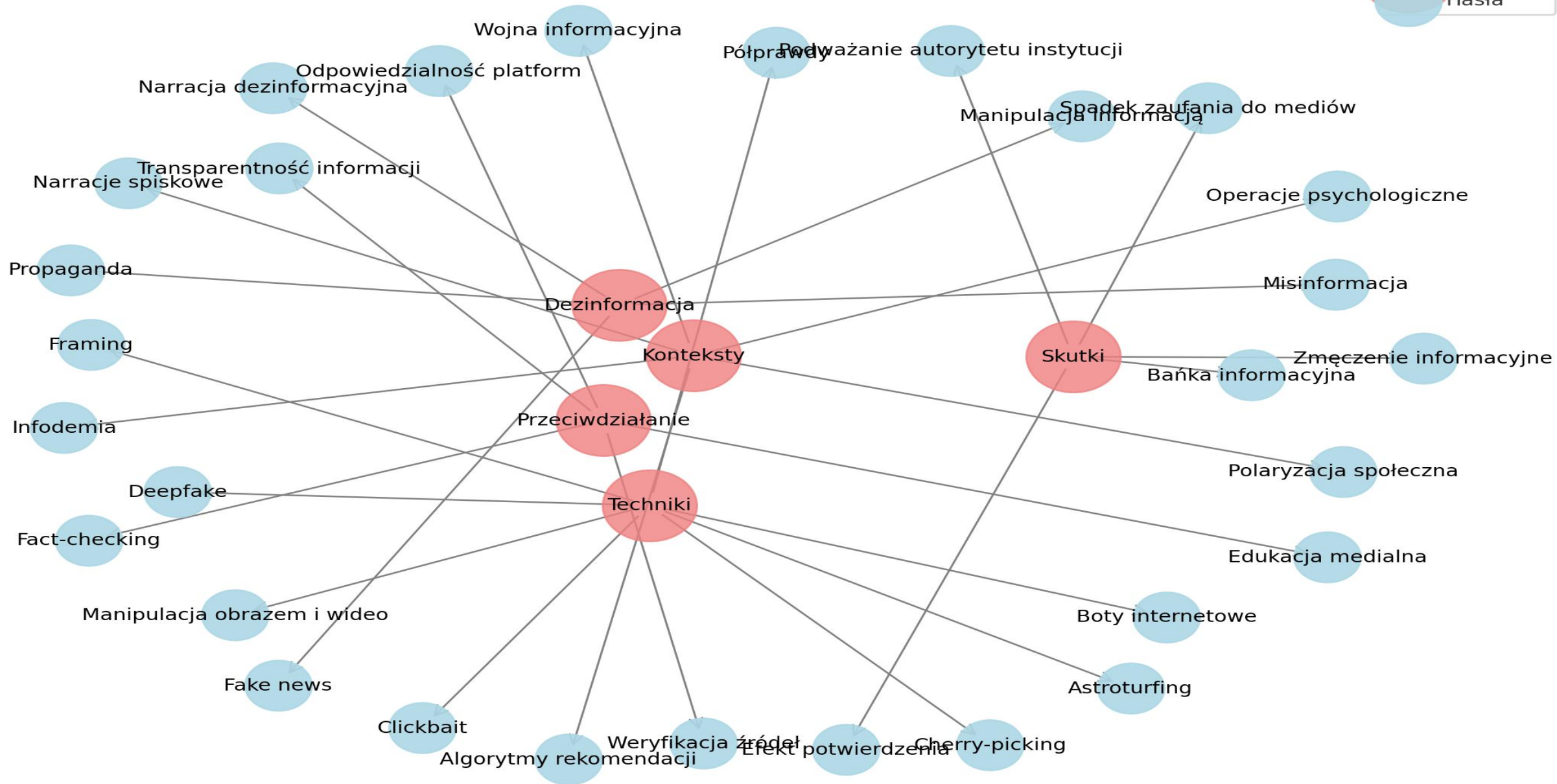
- Ludzie często nie sprawdzają źródeł informacji ani nie analizują treści krytycznie;
- Skróty myślowe i powierzchowna analiza treści sprzyjają przyjmowaniu dezinformacji.

BŁĘDNE KOJARZENIA I UPRZEDZENIA POZNAWCZE

- Stereotypy, uprzedzenia i wcześniejsze przekonania ułatwiają selektywne interpretowanie faktów;
- Dezinformacja często wykorzystuje te schematy myślowe, aby wydawała się „sensowna” lub zgodna z intuicją.

SPOSOBY WALKI Z DEZINFORMACJĄ

EDUKACJA	Kluczowym aspektem walki z dezinformacją jest edukacja. Ludzie powinni być świadomi zagrożeń związanych z dezinformacją i zdatni do rozpoznawania jej objawów. Edukacja powinna się skupiać na krytycznym myśleniu, źródłach prawdziwych informacji i sprawdzaniu faktów.
WSPÓŁPRACA PLATFORM SPOŁECZNOŚCIOWYCH	Platformy społecznościowe, takie jak Facebook czy Twitter, mają obowiązek podejmowania działań przeciwko dezinformacji. To oznacza usuwanie fałszywych treści, ograniczanie zasięgu kont rozpowszechniających dezinformację oraz współpracę z niezależnymi fakt-checkerami.
ROZWIJANIE UMIEJĘTNOŚCI MEDIALNYCH	Programy nauczania powinny skupiać się na rozwijaniu umiejętności medialnych, które pomagają ludziom oceniać wiarygodność informacji, zrozumieć techniki manipulacji i rozpoznawać stronniczość medialną.
PROMOWANIE ODPOWIEDZIALNOŚCI MEDIÓW TRADYCYJNYCH	Tradycyjne media także muszą działać odpowiedzialnie i dokładnie weryfikować informacje przed ich publikacją.
WSPARCIE DLA NIEZALEŻNYCH FAKT-CHECKERÓW	Niezależne organizacje fakt-checkingowe odgrywają kluczową rolę w walce z dezinformacją. Powinny otrzymywać wsparcie finansowe i legislacyjne.
PRZECIWDZIAŁANIE EFEKTOWI BAŃKI INFORMACYJNEJ	Platformy społecznościowe powinny dążyć do ułatwienia dostępu do różnorodnych źródeł informacji, aby użytkownicy nie byli narażeni na efekt bańki informacyjnej, czyli konsumowanie tylko informacji potwierdzających ich własne przekonania.
ZWIĘKSZENIE ODPOWIEDZIALNOŚCI UŻYTKOWNIKÓW	Ludzie sami także muszą brać odpowiedzialność za swoje działania w internecie. Oceniając treści i udostępniając je, powinni dbać o wiarygodność przekazywanych informacji.
DZIAŁANIA LEGISLACYJNE	Rządy powinny wprowadzać regulacje, które skutecznie ograniczają rozpowszechnianie dezinformacji, jednocześnie szanując wolność słowa.

DEZINFORMACJA - PODSUMOWANIE

WIEDZA

Dezinformacja to fałszywe lub wprowadzające w błąd treści.

Mogą przybierać różne formy: postów, artykułów, komentarzy, filmów czy nagrań audio.

CELE

Dezinformacja jest rozpowszechniana w celu umyślnego wyrządzenia szkody publicznej lub osiągnięcia zysku.

Ostateczne cele dezinformacji to wzbudzenie strachu, utrata zaufania do instytucji publicznych i polaryzacja społeczna.

ROZPOWSZECHNIANIE

Każdy z nas może nieświadomie przyczynić się do szerzenia dezinformacji.

Wystarczy np. że udostępnimy fałszywą treść w mediach społecznościowych.

EFEKT

Dezinformacja podważa zaufanie do instytucji publicznych, nauki czy mediów.

Sprzyja podsycaniu podziałów społecznych i destabilizacji państwa.

BIBLIOGRAFIA

- Bąkiewicz K., *Dezinformacja. Instrukcja obsługi*, Wydawnictwo CeDeWu, Warszawa 2023;
- Bryjka F., Chłoń T., Kupiecki R., *Dezinformacja międzynarodowa. Pojęcie, rozpoznanie, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2022;
- Grycuk A., *Fake newsy, trolle, boty i cyborgi w mediach społecznościowych*, Biuro Analiz Sejmowych, Warszawa nr 1/2021.
- <https://www.kopernik.org.pl/sites/default/files/2023-03/Newsy%20i%20fake%20newsy%20%E2%80%93%20prezentacja%20dla%20klasy.pdf>
- https://learning-corner.learning.europa.eu/system/files/2021-12/disinformation-presentation_pl.pdf
- Mierzyńska A., *Efekt niszczący. Jak dezinformacja wpływa na nasze życie*, Wydawnictwo Agora, Warszawa 2022;
- Miszański M., *Krótką historia dezinformacji*, Wydawnictwo „Wektory”, Wrocław 2022;
- Rosińska K., *Fake news. Geneza, istota, przeciwdziałanie*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2021;
- Sander van der Linden, *Fake news. Jak dezinformacja infekuje umysły i jak się na nią uodpornić?*, Wydawnictwo Dom Wydawniczy Rebis, Poznań 2023;
- Stasiuk-Krajewska K., Wanzel M., *Dezinformacja w czasach kryzysu*, Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2024;
- Sun Tzu, *Sztuka wojny*, Wydawnictwo Bellona, Warszawa 2022;
- Wasiuta O., Klepka R. (red.), *Vademecum bezpieczeństwa informacyjnego*, Wydawnictwo LIBRON Kraków 2019.